

BOZAI ÁGOTA

tranzit glória*

1. számú melléklet

„Özvegy Lévay Jánosné, születtem Kuncz Anna, anyám neve Major Fruzsina, szült engem 1937. szeptember elsején, apám Kuncz Tihamér, hősi halált halt, hatan vagyunk testvérek, négy lány: Éva, Kati, Zsuzsa, én, meg két fiú: Laci otthon lakik, Pista tavaly szeptemberben halt meg autóbalesetben, ötvenhat szeptemberében mentem férjhez, ugyanezen év november elsejétől özvegy vagyok, egy fiam van, idén múlt negyven éves, Péter, tanársegéd Amerikában, Pesten szereztem diplomámat, bölcsész-tanárít, magyar nyelv és irodalom, kisebb mértékben művészettörténeti órákat tartok a gimnáziumban, könyvtár szakot is végeztem, de már nem én vagyok a könyvtáros, csak tanítok, kétszáztizenthat gyereket hét osztályban, heti huszonkilenc órában, október harmincadika van, csütörtök, holnap nincs első óráim, csak második, elég, ha háromnegyed kilencre bemegyek, a negyedik cével lesz, Kafkát kell leadnom, jegyzeteim és óravázlatom a szertárban vannak a második polcon jobbra egy zöld papírdosziéban, még tavaly tettem oda, végighúzom majd rajta a porrongyot, mielőtt leemelem, nehogy szürke nyomok maradjanak a fehér köpenyemen ahogy magamhoz szorítom a paksamétát, előtte feleltetnem kell azt a csökkent Grün Tibit, év végén úgysem buktathatom meg, az apja a költségvetésért is felelős városi képviselő, csak az iskolának ártanék vele, aztán már jelzőcsengetéskor kijövök, ha időben végzek az anyaggal, a tanáriban iszom egy kávét, reggel a boltban, ahol a kiflit veszem, figyelnem kell, hogy maradjon nálam 25 forint apróban, ennyit kell bedobni a termosz melletti üres sósmogyorókonzerv dobozba, mindig nagyot koppannak az érmék, rossz az a kávé, itthon is ihatnék, de nem érdemes magamnak pancsolni, kétszemélyes a régi alumínium kotyogóm, egyedül vagyok, annyit úgysem iszok meg, csak pocskba menne, melegítve nem jó, kiönteném, de takarékoskodnom kell, majd odabent iszom, most az a legfontosabb, hogy lefekvés előtt felhúzzam a vekkert, elég, ha nyolcra, ma nyugodtan olvashatok éjfélig, majd csak elmúlik ez az egész, te jó Isten, miért pont én...”

Nem egészen két órával korábban megengedte előbb a melegvízcsapot aztán a hideget, bár tanulta balesetvédelemből, hogy éppen fordítva kellene, így állt rá a keze. Mielőtt a hideg vizet megengedte volna, fürdőszót és habfürdőt öntött a kádba, pontosan a bő sugár feltételezett becsobbanási helye alá, hogy

* Részlet a Tiszatáj Könyvek sorozatban hamarosan megjelenő regényből.

dús habot képezzen. Sokáig pazarlásnak tartotta a habfürdőt, míg fizikatanár kollégája meg nem győzte, hogy a hab szigetel, visszatartja a víz meleg páráját, így tovább és takarékosabban lehet ücsörögni a kádban. Mindig egy kupaknyit öntött bele, a legolcsóbb fajtából. Ott volt a polcon az a flakon amerikai habfürdő, amit több apróság és a repülőjegy mellett fia küldött neki öt éve karácsonyra azzal a kísérőlevéllel, hogy „Anyá, ne habozz! Várlak!”, s azóta is csak karácsonyokra ír.

Minden karácsonykor, a születésnapján és a fia születésnapján ebből az amerikai ajándék habfürdőből öntött a vízbe. Ez a nap évközi, nem hétvége, nem is különleges világnap, kivételes nagy ember sincs ünnepeendő, közönséges, tucat huszonnégy óra.

Rácsavarta a kupakot a Fenyő márkanévű szerre, visszakoppantotta a csempfalhoz két tiplis csavarral madzagra akasztott üveglap-polcra, amit kéthetente gondosan lemosott, aztán levette kézzel kötött pulóverét, békebeli bélelt gyapjuszoknyáját, az eredetileg fehér, de szürkére mosott, legalább tizenöt éves habselyem kombinét, hiába, akkor megadták a módját a ruháknak, bezzeg a maiak ripsz-ropsz tönkremennek, aztán a harisnyáját sodorta lefele, gondosan, nehogy kiszakadjon, őrült árat tudnak elkérni manapság egy normális harisnyanadrágért, gondolta, de jobb keze mutatóujjának körömágya a gondos manikűrözés és krémezés ellenére élesebb volt a kelleténél, talán a krétapor miatt (szilikózt lehet kapni tőle, akkor aztán leszázalékolhatják), szóval hogy, hogy nem, mégis felszakított egy szemet, s a luk a rombolás élvezetével futni kezdett.

Gyorsan a tükör alatti polcon álló színtelen körömerősítő lakkért nyúlt, közben csörömpölve leverte a műanyag fogmosó poharat. Fogkefeje a kádba csobbant, de nem érdekelte, mielőbb meg kellett állítani a futó szemet. Majd ha kijött a kádból, meleg pongyolát vesz, odaül az egykori gyerekszoba ablakánál a heverő szélére, ott van a legvilágosabb, felteszi a szemüvegét és régi, menthetetlen harisnyákból húzott szállal szépen, hogy szakértő szem is alig venné észre, kijavítja a hibát. No és, ha észrevenné? Bárcsak észrevenné! Senki nem nézegeti tíz éve fonnyadt combjait. Az anyja mindig azt mondogatta, hogy nem a foltos a szégyen, hanem a szakadt. Határozott véleménye, hogy a mai fiatalok nem becsülik meg a dolgaikat. A szomszédban lakó fiatalasszony is másnaponta dob ki javítható darabokat. Nem tudják értékelni, amijük van, aztán meg panaszkodnak, hogy kevés a fizetés.

Egy csepp körömlakkot kent a folytonossági hiány végére, gondosan a mosógép tetejére tette a harisnyát, majd levette a melltartóját. Rég megereszkedtek a mellei, s éppen a napokban vette észre, hogy már ráncosodnak is. Rákra gyanakodott, de orvos, különben régi ismerős, sokat hülyültek együtt Pesten az egyetemen, megnyugtatta, hogy csak természetes öregedési folyamatról van szó, ami nem volt valami vigasztaló, korábban azt sem vette észre, hogy meg-

hízott, csak rég nem látott ismerősök megjegyzéseiből értette meg, hogy alakja változáson ment át, egyre többen fogadták azzal, hogy „de jól nézel ki!”, „egészen kikerekedtél!”, „jól összeszedted magad!”, s mikor végre a mérlegre állt, tizenöt kilóval mutatott többet a vártnál.

Kinyitotta az automata mosógép ajtaját és behajította a ruhadarabot. Minden nap tisztát vett, mert izzadós volt, s gyűlölte, ha mások megérik rajta a testszagot, olyan intim dolognak tartván ezt, mintha meztelenül látnák. Öt éve szűnt meg benne a női természet. Bugyiját egy lendülettel térdig tolta le. Azért sietett, hogy minél rövidebb ideig érezze azt a többletkerületet, melyet fanszőrzetére leffenő hája képviselt. Nem engedte le a földre, tisztátalannak érezte a minden másnap felmosott követ. Előbb a bal, majd a jobb lábával lépett ki belőle, közben egyik kezével a mosdó peremébe kapaszkodott, nehogy megsédüljön. Egy lendülettel dobta a melltartó után. Ezt is a kínaiaknál vette, őrület, hogy más üzletben mennyibe kerülne, igaz, silányabb minőség, de lehet rá vigyázni, akkor sokáig kitart, amúgy meg ilyen száraz elasztikust, aminek gumija nem vágja az ember combja tövét, nem is kapni máshol.

Elzárta a hidegvízcsapot, ellenőrizte a vízhőmérsékletet, éppen megfelelő volt, így azonnal belecobbant a vízbe. Mikor a hullámok elültek, kinyúlt a mosdó szélére készített távirányítóért és bekapcsolta a tévét. Jól láthatta a hallban elhelyezett készülék nagy képernyőjét. A nagyfilmet várta. Még mindig reklámok mentek. A másik adón is. Nem kapcsolt tovább, a többiek nem érdekelték, nem is akart belefeledkezni másba. Hogy el ne szalassza a film elejét, kénytelen volt visszakapcsolni. Még mindig reklámok mentek. Csak jó kislányokat, jó asszonyokat mutogatnak, gondolta. Közös tulajdonságuk, hogy valamiképpen tetsszenek a férfinek: a reklámozott termékkel varázsolják magukat csábosná, vonzóvá vagy érdekből szeretendővé, illetve ha a partnerfogás hadműveletét sikeresen végrehajtották, kényeztessék urukat és parancsolójukat a legfehérebb ingekkel és gatyákkal, a legeslegínycsiklandozóbb ételekkel, ragyogó tisztasággal, és a többi.

Az ideális reklám-Éva „az étvágygerjesztő dekoráción kívül kétféle szerepet tölthet be: lelkes, csinoska, porseprűvel balettező háziasszony, akinek a suvikszolószer a legjobb barátja, vagy szupermodell, aki a legfinomabb kozmetikai termékektől vált hódító szépséggé” – olvasta egyszer egy feminista aktivista cikkében.

A nőket a hirdetések meghatározott társadalmi szerepekbe skatulyázzák, melyekben a hagyományos – kiszolgáltatott – női szerep az érték, illetve túlságosan előtérbe helyezik a nőiességet, a tökéletes szépséget, miközben a női testet áruként határozzák meg, összegezte magának. Kedvence az a reklám volt, melyben Éva kiskosztümben végzi a nagymosogatást, és makulátlan selemruhában kézimossa a szennyes inget. Más a reklám, más az élet. Minek világgá kürtölni, hogy a háziasszonyok jó része nem főz mindig egészségesen,

és nem eszik-iszik kizárólag „megfelelő” termékeket, mivel még nem szakadt rájuk a nemzeti bank, vannak olyan ruhadarabjaik, amiken rajta van az a bizonyos folt, s nincs az a mosópor, ami kivenné, avagy bármennyire barátságos a jó nevű mosogatószer, nem barátkoznak meg a napi romeltakarítással. S hogy ragozzuk: a lakásuk sem mindig steril, jól elvannak egy-két baktériummal és porszemmel, ha nem akarnak egész hétvégén subickolni. Legyen nekik vigasz, hogy Freud szerint a túlzott tisztaságmánia elfojtott, kielégítetlen szexuális vágyat takar. Magyarul ám kissé triviálisan: az asszony vagy kefél, vagy kefélik, gondolta.

Itt a szexizmus korszaka, állapította meg. Azt meg a reklámok általános üzenete szerint többnyire tökéletes testtel és szellemmel illik csinálni. Mindez úgy érhető el, ha a megcélzott reklámcélpont az istenített terméket használja. Nőtársak! Szemet ne merjen vetni férfira, aki nem szuper hajlakkot, rúzsot, krémet, testápolót, szappant, sprayt, parfümöt, szerkentyűt vagy kencét, rágógumit használ, nem a megfelelő étkeket és italokat fogyasztja, nem karcsú, bájos, mosolygós, energikus és szexis. Írja ki a mellére, hogy „Nem vagyok divatos nő!”, öltözzön feketébe, viseljen vezeklő övet, és a műsorúságot böngészve előre cenzúrázza ki az erotikusabb filmeket. A biztonság okáért vehet szemellenzőt, hogy meg ne lássa a kívánatos, de nem kapható férfiakat, kísértésbe esés ellen szerezzen be egy szent ikont, s a maradi felfogású, nem a kizárólag ideális, divatos, fiatal nőket kedvelő férfiak ellen viseljen esetleg erényövet, míg rá nem szánja magát, be nem adja derekát és pénztárcáját a trendnek, s nem válik igazi divatos nővé. Akkor aztán megnézzé magának, hogy kivel szűri össze a levelet!

Az ideális FÉRFI szintén karcsú, ám izmos, határozott, néha gyengéd, szellemes (függőlegesben és vízszintesben egyaránt élvezhető), imádja az ideális nő főztjét, az illatát, szóval mindenét. Mindig elegáns, csak menő, patyolattiszta kocsikon közlekedik, kizárólag márkás farmerba bújlik, megfelelő a napszemüvege. Nem alacsony, nem pocakos, nem kopaszodó, csodakészülékekkel tökéletesen borotvált, a rágóguminak köszönhetően lehelete mindig friss, és főleg nincsenek filléres gondjai. (Így nézhet ki a fia Amerikában, gondolta, de az más.) Annak a lettlégyen-az-akármilyen férfinak minden nő bedől, aki a legeslegeslegjobb, ellenállhatatlan aftershave-et használja. Minő malőr! Az ideális Éva esetleg enged a reklámnak, s ott találja magát a reklám nélkül nem menő, a tenyészmínőséget meg nem ütő Ádám-öltönyös karjaiban – Évakosztümben.

Így morfondírozott magában a tanárnő, aztán felcsendült a filmszignál, ami után minden figyelmét a műélvezetre fordította. Egyszer régen, a hatvanas évek elején vagy közepén moziban látta, nem emlékszik, kivel volt, talán férfival, talán a kolléganőjével, ez már nem lényeges, sötét volt és hideg, kabátban kellett ülni.

A kád langyos volt, hála a habnak lassan hűlt a víz, az egész hosszú film alatt csak egyszer kellett meleget utánaengedni. Az unalmasabb részeknél színes buborékokat szedett fel a habrétegből. Kísérletezett, sikerül-e épségben kiemelnie őket. Máskor egy marék habot szétmorzsolta, a szuszpenzióból keverék hártját húzott hüvelyk- és mutatóujja közé, s megpróbált buborékot fújni. Sokszor sikerült. Ilyenkor játszótársaira gondolt, vajon ki él még a szomszéd kölykök közül és hogy nézhet ki.

Fejét a kád szélére helyezett törülközőn nyugtatta, közben a jó előre oda-készített kamillateát iszogatta, ami jót tesz agyonhasznált hangszálainak. A kamillát a nyári szünetben szedte, ahogy bodza- és áfonyakészletét is. Két hét múlva csipkebogyózni megy, mondta is a szomszédasszony, hogy úgy néz ki a spájza, mint egy javasasszonyé. Nem mert neki elárulni, hogy erdei gombát tett el olajban télire.

A film végén, mire megint reklámokat adtak, oszladozni kezdett a habréteg. Nem akart külön vizet engedni, lejjebb csúszott és benedvesítette a haját. Tojássamponnal jól bedörzsölte, ezzel újabb dús habot képzett, majd ismét alámerülve akarta beleöblíteni fürdővizébe. Ekkor vette észre.

Mintha megnőtt volna. Nem volt elég az évek folyamán gondosan kiszámított távolság a csusszanásra. Úgy érezte, mintha púp nőtt volna habos feje tetején. Ütésre nem emlékezett. Korrigálta a mozgást, leöblítette a haját, sebtében beszappanozta hóna alját, nyakát, mellét, hasát, aztán feltérdelt, megjáratta hátán a hosszú nyelű keféit, a nőorvos által előírt módon, előről hátrafele tisztogatta nemiségre rég nem használt szervét, majd felállt, lemosta lábait, hirtelen, hideg vízzel letusolt és csöpögő testtel kilépett a puha fürdőszobaszőnyegre. A törülközőhöz kapott, hogy áttörölje haját. Még mindig érezte. Erősen, mint gyerekkorában anyja a hozományából származó lenvászón lepedővel, szárazra dörzsölte testét. Nekiesett a bepárasodott tükörnek. Minél jobban törölte, annál homályosabb lett. Fogta a hajszárítót és a legmelegebb fokozattal fújatta, míg meg nem látta.

Azt hitte, utóklimaxos érzékcsalódás.

Nemrégiben egy dioptriával nagyobb szemüveget írt fel neki a szemész, még nem szokta meg, valami furcsa fénytörési hibára számított. Sebtében megszáritotta igénytelen frizuráját. Műanyag sörtéjű, műanyag nyelű szárítókefével nyalt fel egy-egy tincset, fújatta rá a meleg levegőt. Csekély ellenállást érzett, mikor az eszközt a hajába akasztotta, a szárítót pedig húsz centinél nem tudta jobban közelíteni fejéhez. Izmai rugalmasságának lanyhulására gyanakodott, hogy erőtlenedik a karja, azaz mindkettő egyszerre, előfordul ez, a korrallal jár.

Már majdnem teljesen száraz volt, mikor az egyik mozdulatnál, a feje tetején lévő tincsekkel foglalatostkodván, észrevette, hogy egy sávon eltűnik a lila

nyél, eltűnnek a fekete műanyag szálak is, helyükön tüköreffektusos fényfolt van, csak fény, de tapasztalatból tudhatni, hogy üveg van alatta. Magára kapta fürdőköntösét, a hálószobába sietett, hogy jobb megvilágításban megbizonyosodjék: becsapta a szeme, érzékcsalódás esete forog fenn.

Tévedett.

Feltette a műanyag SZTK-keretes, bifokális műanyaglencsés szemüveget. Előbb a felső, távollátó rétegen át, majd az alsó, olvasólencsén nézte.

A glória ott volt.

A tarkója mögött, annál kicsit feljebb kezdődött a kör pereme, túllógott a fülein, a feje tetején, vastagságát nem lehetett megállapítani. Egyenletes fény nyel világított.

„Ilyen nincs, nem lehet, ez nem igaz, ez a meghibbanás első tünete” – gondolta, aztán hangosan összegezte személyi adatait, jogállását, másnapi teendőit, megállapította, hogy logikusan és összefüggően adta elő, és kissé megnyugodott. At akart menni a szomszédokhoz megtudakolni, ők is látják-e amit ő lát, de erről hamar letett, mert rájött, hogy könnyen bogaras hírért költhetik. Aztán arra gondolt, mi lenne, ha valami ürüggyel lépne át, például mustárért, úgy tenne, mint aki nem vette észre magán, s ha ők teszik szóvá, csodálkozik. Nem tette. Tíz óra is elmúlt már, az emeleten csak házaspárok laktak, a gyerekeket elaltatták, ilyenkor már egymással foglalkoznak.

Felvette flanel hálóingét. A szokásosnál ugyan eggyel több gombot kellett kigombolni az elején, de gond nélkül belebújt, nyakig begombolta, a fűtésszabályozóhoz ment, éjszakai hőmérsékletre, tizenöt fokra állította, fizetéséhez képest drága a gáz, örült, hogy vannak magántanítványai, még tudja fizetni a rezsit, s nem kell megfagynia, mint három éve egy nyugdíjba zavart kolléganőnek, de azért pazarolni nem szabad. Felhajtotta pehelyaplanát, még hozományba kapta, azóta rőtögette, csak halottak napján szokta elővenni, de az előrejelzések szerint a tél különösen hidegnek ígérkezett, így hát megengedte magának ezt a luxust. Leült az ágy szélére. Nem, imádkozni azt nem, hessegette el a gondolatot, pedig a pehelyaplanról eszébe jutott az anyja, aki kis-korában még erőltette, el is mondatta vele esténként azt, hogy „Én istenem, jó Istenem, lecsukódik már a szemem, de a tied nyitva, Atyám, amíg alszom, vigyázz reám. Vigyázz kedves szüleimre, vigyázz kicsi testvéremre! S hogyha a nap újra felkel, csókolhassuk egymást reggel”, de aztán más idők jöttek, már nem kellett elmondani az esti imát, sőt, az iskolában sem volt szabad beszélni róla.

Óvatosan, egyiket a másik után, nehogy megerőltesse a gerincét, feltette lábait az ágyra, fél könyökre ereszkedve keze ügyébe igazgatta az éjjeliszekrényen álló drapp ernyőjű olvasólámpa kapcsolóját, kezébe vette az Éhező-művészt és a párnára hanyatlott. Ugyanazzal a mozdulattal tápáskodott fel.

Mivel a glória kerülete koponyájáénál nagyobb volt, előbb ért a párnához, erős fájdalmat okozván feje tetején, ahol a fejbőrre tapadt.

A tükörhöz ment. Nem kapcsolta fel a villanyt az előszobában, nem volt ereje a bejárati ajtóig menni, a nem egészen sötétben maradt, árnyakkal teli félhomályban bámulta a jelenséget. Megpróbálta megérinteni, de olyan ellenállásba ütközött, mintha hentesek delejes lánckesztyűjével a kezén akart volna ellentétes pólusú mágneset fogni. Alig tíz centire tudta megközelíteni.

A glória langyos volt. Kínjában felkapaszkodott a gyógyszeres szekrényhez, kivette digitális hőmérőjét és olyan közel tartotta, amennyire csak tudta. Ha hallucinál, gondolta, a műszer majd bebizonyítja, látása még ép, szeme csak nem csalja meg. Három perc múlva reményteljes izgatottsággal pislantott a folyadék-kristályos kijelzőre. Negyvenhárom és fél fokot mutatott. Végképp nem tudván különbséget tenni látomás és realitás között, megjegyezte magában, hogy ez még nem okoz tüzet, nyugodtan visszafekhet, reggelre úgyszólván elmúlik az egész, csak úgy kell tenni, mintha mi sem történt volna, nem szabad belebonyolódni, az ember egyedül könnyen meghülyül, törődni sem kell az ilyesmivel.

Megismételte a lefekvés szertartását azzal a különbséggel, hogy kemény kispárnát tett a tarkója alá, éppen csak akkorát, amin kényelmesen túllóghat a kényelmetlenség. Tervezett programja szerint éjfélig olvasott, aztán eloltotta az olvasólámpát.

Nem tudott aludni a fényességtől. Habfehér hímzett vászonpárnája még erősítette is a fényt. Ismét felkapcsolta a kislámpát, a fürdőszobába sietett és egy sötétbarna fürdőlepedővel takarta le feje alját. Plédet is tett a takaróra, azt a guszustalannak tartott tigrismintás gyapjútakarót, amit testvéreitől kapott, hogy azzal bugyolálja be a lábát, ha a nagyszoba rosszul záródó erkélyablaka melletti fotelban, gondosan ápolgatott szobanövényei között hintaszékben kötöget majd nyugdíjas éveiben.

Megint lefeküdt. Megint eloltotta a lámpát. Még mindig túl nagy volt a fényesség. Felkelt, előkotorta napszemüvegét, mely megszüntette a fényszennyezést, de szára nyomta a füle tövét, így csak nagy sokára tudott elaludni.

2. számú melléklet

Reggel nyolckor csörgött a vekker. Özvegyné Lévay Jánosné, született Kuncz Anna talán nem is emlékezett volna az esti eseményekre, ha nem érzékeli órán a napszemüveget, takaróján a plédet, párnáján a fürdőlepedőt. Kiugrott az ágyból, a tükörhöz sietett.

Még mindig ott volt. Grimaszolt. Homlokán a szokásosnál sokkal mélyebbre szaladtak a ráncok. Fejbőrét próbálta mozgatni, de annak egy foltja a fejtető táján merev volt, mintha a koponyacsontokhoz ragasztották volna.

Sebtében felöltözött, igyekezett nem tudomást venni róla. A konyhába ment, megkent egy szelet margarinos kenyeret, arra egy vékony réteg bolti hecsedlilekvárt húzott – jobban szerette a házit, de kifogyott a készlete, majd csak november közepén tud dércsípettet szedni a közeli erdőben –, aztán teát főzött és kínosan lassan megreggelizett. Reggeli után ismét a tüdőrhöz ment. Még mindig ott volt, sokkal feltűnőbbben. Kezdett ideges lenni. Fogott egy hagyományos, hosszú, csillogó acél kötőtűt – utálta a körkötőtűket, amivel nem lehet tisztességes norvég mintát kötni –, és minden erejét megfeszítve a glóriába nyomta. Vagy három másodpercig sikerült benntartani, aztán a térerő kicsapta kezéből a rudacsát, ami a hegyes végével előre megindult mint nyílvevessző, s egyetlen télikabátját átfúrva az előszobafalban állt meg. A gyors kárfelmérés megállapította, hogy a hármas tű nem okozott helyrehozhatatlan károkat. Kihúzta. Utána erős kefével átdörzsölte a gyapjuszövetet – annak idején szívta a fogát, hogy drágát vegyen, de lám, most is igaz, hogy a drágább az olcsóbb, egy sima műszál keverék most javíthatatlan lukat kapott volna –, a vastag műselyem bélést is eligazgatta, alányúlt és hátulról egy csepp körömerősítővel kente be.

Így nem szállhat fel a buszra, gondolta. Elővette zöldes fehér nyúlszőr kalapját, az alá próbálta rejtteni kéretlen ékességét. Csak mikor már félúton járt a keze, gondolt arra, hogy ha a kezének és a kötőtűnek ellenállt, akkor a kalapnak sem fog engedni. De engedett. Éppen csak a peremén látszott ki belőle egy sáv, csak akkora, amennyit nyugodtan a fénytörési viszonyokra lehet fogni. Még volt elég ideje, hogy gyalog a gimnáziumba érjen. Elméletileg kevesebben láthatják meg így, mintha tömegközlekedne – taktikázott.

Az alsó középosztály által lakott lakótelepen, ahol élt, nem volt divat a gyaloglás. Két lábbal csak kocogva közlekednek a népek. Ha dolguk van, státuszszimbólum autókkal vagy méregdrága kerékpárokkal járnak. Buszra a bejárónőiket, feleségeiket és gyerekeiket ültetik, az utóbbiakat csak az iskolába menet. Tanítás végén értük mennek kocsival.

Özvegy Lévay Jánosné, Anna néni nekivágott. Nem találkozott ismerősökkel az utcán. El kellett haladnia az úgynevezett Hernyósor előtt. Gusztustalan, alumínium hullámlemezzel beborított tetejű, sok fapilléres, vagy ötven méteres építmény, még az előző politikai rendszer utolsó éveinek gebines butiknövesztő időiből. A népnyelv nevezte el hernyónak, aztán rajta maradt. Később randa falfestményként jelent meg a névadó állat az épület reklámoktól zsúfolt félköríves homlokzatán. Jobb oldalon ott a kórház és rendelőintézet. Ebben az időben, mint az várható volt, csupa vidéki járt arra. Már csak a benzinkút mellett kellett elmennie, az ott időzők nem figyelnek a gyalogosokra, amúgy is sövény választja el a járdától. A zebra utána a McDonald's tűzfala, a nagy üvegablakos éttermi rész a túlsó oldalra néz, a tanítás előtt véletlenül ott időző diákok onnan nem láthatják meg, utána a négysávós út hídja következik.

A két tízemeletes ház mellett, aminek szintén csak tűzfalai néznek a főútra, s azokat ki is adták óriásplakátoknak, annak ellenére, hogy évekkkel ezelőtt az egyik panel szolidan kipottyant, szóval a tízemeletesek mellett fák vannak, így az ablakos oldalak alsó szintjeiről sem lehet jól kilátni a járdára, a felső emeletről pedig csak a benzinkúttól távolabb eső részeket lehet kényelmesen nézni. Még nem hullottak le a levelek.

Elhatározta, hogy a gimnáziumba a hátsó ajtón megy be. Le kell fordulni jobbra, el az angol nevű kocsmá előtt, ahol a lógó diákok szokták mulatni az időt, azok, akiknek van rokonuk vagy ismerősük és szerez nekik orvosi igazolást, úgyhogy azt mondta egyszer az osztályának, hogy nyugodtan menjenek csak át az ivóba, majd utánuk viszi a feladatlapot, szóval a kocsmá után balra kell fordulnia, az iskolát hátulról határoló utcába, ahol egymás hegyén hátán parkolnak a tanítványok autósodái, amik miatt a később jövő tanárok többnyire még a szocialista időkben kiutalt járműveinek nem marad parkolóhely.

A portás keresztretjvényt fejtett. Rá sem rántott, ki közlekedik. Igaz, hogy Özvegy Lévy Jánosné olyan halkán csukta be a nehéz szárnyas ajtót, mintha órára késve belopakodó kisdíák lenne. Még csak fél kilenc múlt öt perccel. A tanárban nem volt senki. Levette kabátját és nagy óvatosan a fogásra akasztotta a kalapját is. Belenézett a kávéfőző feletti tükörbe. Még mindig látszott. Bár foga volt, nagyon süttött a nap. Gyorsan leült, s remélte, hogy senki nem veszi észre. Szerencsére az ablak előtt volt a helye, éppen Keletről jött a fény, ex oriente lux, hehehe, próbálta tréfával elütni a dolgot, mint mindig, de ezúttal falsra sikeredett.

Az első bejövő kolléga az egyik biológus volt. Köszönt, aztán elmerült a kávéstermoszal való foglalatosságban. A közösség íratlan szabályai szerint mindig az utolsó adagot fogyasztó főzte a kávé. Savanykás kávé volt, a legolcsóbb fajtából, csak az itta, aki már függő volt, vagy nagyon álmos.

A második kolléga – egy friss diplomás német szakos volt tanítványa – arra nézett ugyan, kicsit hosszabban is a kelleténél, olyannyira, hogy Özvegy Lévy Jánosné, született Kuncz Annának felszökött a vérnyomása, a fiatal nő azonban észre sem vette a különös fényjelenséget, vagy ha észrevette, hát az ősz hajszálak napfényben való különös irizálásának tudta be.

Egyre többen lettek a tanárban. Tettek-vettek, naplókát cipeltek a szekrényhez, hangos puffanással vágták be őket a polcokra. Tizenkilenc darab volt, az elvileg tizenkilenc puffanás. Számolta. Felkapcsolták a hosszú neon világítást. Magyar szakos kolléganője, aki már lámpagyújtás után érkezett, éppen a mellette lévő helyére igyekezett. Özvegy Lévy Jánosnének arca kipirosodott, szíve a torkában dobogott és a nyilvános leleplezés alkalmával elvárt magyarázkodáson gondolkodott. A kolléganő a széke felé nyomakodott, el kellett haladnia a háta mögött, s ott megérezhette volna a különös melegséget. De nem érezte meg.

Becsengettek. A gyerekek szeme élesebb a felnőttekénél. Sokkal kritikusabban, sokkal kegyetlenebbek. Lehet, hogy ha a fényt nem is, a zavart észreveszik rajta. Szünetekben terjed majd a hír, hogy Anna nénivel valami nincs rendben, s onnantól fogva minden gyerek az ő mozdulatait, gesztusait, hanglejtését fogja vizslatni, minden mögött rejtett értelmet keresve. Rettegett. Nem a kamaszok híreszteléseitől, hanem attól, hogy felhívhatják a kollégák figyelmét is.

Az utolsók között indult órára. Odazarándokolt a naplótartó polchoz, kiemelte a negyedik cé osztálykönyvét, könnyű volt felismerni, skótkockás öntapadós tapétával volt bevonva, aztán megszokott egyenletes lépéseivel a szertár felé vette az irányt. Benyitott, egy mozdulattal lekapta a polcról a jegyzeteit, le is porolta a paksamétát, ahogy előző este eltervezte, erről eszébe jutott kínos felfedezése, kedélyállapota kedvezőtlen fordulatot vett, elindult a negyedik cé felé, de nem feleltette a csökött Grün Tibit, hanem egész órán diktált. Egyetemi alaposággal adta elő Kafkát. Élvezte a hangját, mely két csupasz falról, egy fatábláról és az ablaksorról szóródva zengett a teremben. Krétaporés klimax-koptatta volt már ez a hang, a telefonban azonnal felismerhetően kezdődő öregasszonyos, de a majd negyven éves gyakorlattól jól intonált.

Viszketni kezdett a fejbőre. Nem mert odanyúlni, hátha úgy jár, mint a kötőtűpróba során. Diktált tovább, nagyon türelmesen, lassan, nehogy valamelyik gyerek ismétlést kérve felnézzen. Így telt el a kis szertári kitérő híján majdnem negyven perc. Jelzőcsöngetéskor, öt perccel az óra hivatalos vége előtt, nem törődve azzal, hogy a nyegle igazgató (volt tanítvány) a folyosón mint cerberus figyelheti a „bércsaló” kollégákat, sebtében, hogy ocsúdni sem tudtak, elköszönt a diákoktól, beígérte a következő órai nagy vérengzést, majd kivágódott az ajtón és a tanári vécébe menekült.

Az épület felújítása még folyt, kőműveskalapácsok csattantak a padlástérben, sokszor saját hangját sem hallotta a tanteremben, különösen a kiejtés árnyalataira kényes angolszakosok panaszkodtak, s átkozták a dög munkásokat, hogy nem tudják határidőre befejezni amit vállaltak, de a vécé már rendben volt, kissé elszabva ugyan, mert főbejárata mögött egy ajtónyi szűk, funkciótlan toporgó volt, ahol beépített szekrényben a takarítószerkeket tartották, amivel direkt derékszöget zárt be a belső szentély ajtaja, ráadásul a külső ajtó befelé nyílt, a belső meg kifelé, úgyhogy alig lehetett elférni az ajtóktól. Szerencsésen beért a belső helyiségbe, a naplót és jegyzeteit a lehajtott ülőkére tette, bezárkózott, s felágaskodott a férfimagassághoz beállított tükörhöz. Ott volt. Fejbőre még mindig viszketett.

A zaj kedvéért meghúzta a vízöblítő zsinórját. Kevés ideje volt, csak annyi, amíg a víz lezúdul és az utánpótlás töltődik. Bal kezéről levette az órát, attól tartván, hogy a fém megzavarja az erőteret, mert meg volt győződve róla, hogy a jelenségnek valami elektromos háttere lehet. Gyorsan kezét mosott és

a glória felé nyúlt. Óvatosan közelítette meg, ahogy ismeretlen kutyát szokás, előbb le kell ereszkedni hozzá, aztán az ember a kezét szagoltatja meg, s ha nem húzza az orrát az állat, finoman hozzá kell érni a bajsza táján, aztán hátrafele a pofáját meg a fülét kell végigsimogatni, csak azután lehet a fejét paskolni. Még hozzá sem ért, már melegséget érzett. Nem kellemetlent, csak amolyan szőrborzó bizsergést. Ellenállást nem tapasztalt. Észre sem vette, átmenet nélkül hatolt keze a fényességbe. Olyan volt, mintha a karácsonyi mézeskalácstésztahoz langyított mézet markolászná. Megvakarta a fejét. Vékony, eredetileg szőkésbarna hajszálai voltak. Harmincéves kora körül szőkülni kezdett, illetve ez csak a látszat volt, mert valójában az ősz hajszálak tették egyre világosabb árnyalatúvá hajzatát, amit minden baráti unszolás ellenére soha nem festetett, daueroltatott vagy bodorítottatott. Puritán vágatásokat rendelt a fodrászánál, akit hathetes rendszerességgel, vagy ha a hatodik hét nagyon hó vége felé esett, fizetés után keresett fel. Mindig maga szárította be a haját, mindig egyenesre, természetes állapota szerint. Hatvanéves korára puffedt arcát gyér apródfrizura keretezte.

Ahogy őszült, porcelánkéék szemei egyre nagyobb hangsúlyt kaptak. Tanítványai tartottak tőle. Nem azért, mert különösen szigorú lett volna, nem, nagyon is liberálisan tanította az irodalmat, de mindig megkövetelte a tudást. Következetesen osztályozott, nem kivételezett, ilyenfajta érzelmeket soha nem mutatott, s emiatt, bár időnként jókat röhögtek az óráin, s ő is szerette, néha provokálta az effajta nevetést, megközelíthetetlennek tartották. Nem fedeztek fel benne olyan emberi gyengeséget, amibe bele lehetett volna kötni, ami csúfolódások céltáblájává tehetné volna. Átható, hideg nézésével dühöngő osztályt is le tudott csillapítani.

Az előző tanév utolsó magyaróráján, a harmadik ában éppen a kötelező olvasmányokat diktálta, járkált a katedra előtt, s amint hátralépett, az asztal szélére tett kis cseréptálcájából kisodorta a hónapok óta öntözetlen, porhanyós földben senyvedő dísznövényt. Észre sem vette. Majdnem rálépett, mikor az egyik nagykamasz nagy naivan felvisított: „A tanárnő kiverte a kaktuszomat!” Kitért a röhögés. Anna néni, a hangzavart túloldibálni nem akarván, a táblához fordult, s szenttelenül írni kezdte a szerzőket és címeket tán csak azért, hogy a diákok ne lássák, ő is velük röhögne. Nem kívánt tudomást venni az erotikus mellékjelentésről, elvégre özvegy volt. Akkor sem vesztette el a komolyságát, mikor egy diákja, aki az orosz romantikát húzta az érettségig, így vezette be a kiválasztott mű elemzését: „Most pedig szeretnék rátérni Puskin keletkezésének körülményeire.” „Azt majd a biológia-feleletednél részletezd fiam!” – szólt rá Özvegy Lévay Jánosné. – „Nekem elég, ha az Anyeginről beszélsz.”

Aztán ott volt az az október huszonharmadikai magyaróra is, amikor megemlékezésül elmesélte a gyerekeknek Faludy György esetét az ÁVH-val. Ak-

koriban egyetemista volt. Ültek a bölcsészkar nagy, széles márványlépcsőjén, olvasták az újságban a cikket, amilyent sem előtte, sem utána nem lehetett írni, vagy tíz fej egyetlen napilap mögött, egyszerre kezdték el olvasni, az első ponénnál egyszerre vinnyogtak fel, s majd legurultak a nevetéstől. Szó szerint emlékezett rá negyven év után: „Faludy György, az ismert Villon-fordító és költő személye régóta szálka volt Rákosiék szemében. Ezért kiadták az ÁVH-nak a parancsot, hogy Faludy ellen vádat kell szerkeszteni. A kihallgatásnál Faludy, aki évtizedek óta részt vett a munkásmozgalomban és jól ismerte az ÁVH módszereit, tudta, hogy két eset lehetséges: vagy vall valaki, vagy összetörik. A kihallgatásnál azonnal így szólt: „Kérem vegyenek fel jegyzőkönyvet, vallani akarok.” Ezzel elmondta, hogy 1941-ben, amikor New Yorkban élt, a szállodában felkereste őt az amerikai titkosszolgálat három ügynöke, Edgar Allan Poe, William Blake és William Shakespeare, és beszervezték, hogy Magyarországon az imperialistáknak kémkedjen. Azóta is nekik dolgozik. Faludy György legnagyobb hőstette a kihallgatás során az volt, hogy nem nevette el magát. Az ÁVH tisztjei halálos komolyan felvették a jegyzőkönyvet. Egyikük ugyan megjegyezte, hogy ez a Faludy már azért is verést érdemelne, mert ilyen nehezen leírható nevű amerikai tisztekkel állt összeköttetésben, de végül aláírták vele a vallomását. Ennek alapján 15 évi börtönre ítélték.” Aztán nagy ironikusan hozzátette, hogy mindezt csak azért mondja el, hátha valakinek még hasznára lesz. Részletekbe a legintenzívebb unszolásra sem bocsátkozott.

Az október 23-ai ünnepségre a Kulturális Központ színháztermébe kellett átkísérni a diákokat. A város feladatul adta az iskoláknak, hogy lássák el a hivatalos ünnepségek műsorszolgáltatását. A városi ünnepség főpróbájából lett az iskolai előadás. Özvegy Lévy Jánosné a saját tanítványai magatartásán mérhette le ötvenhat szellemének halványodását. Eszébe jutottak azok az októberhuszonharmadikák, mikor a hatalom megerősítette a rendőri szolgálatot, fokozottan ellenőrizték a pályaudvarokat, nem engedték szabadságra a besúgókat és az egésznek valami hihetetlen várakozásteli hangulata volt. Egyik osztálya a nyolcvanas évek közepén egy november negyedikén testületileg feketében jelent meg. A pártbizottsági vizsgálat során egyöntetűen azt vallották, hogy az osztály kabalaebét gyászolják, ami előző nap múlt ki. Senki sem árulta el, hogy a kóbor vörös kutyát a fiúk verték agyon. Aztán államivá lett az ünnep és éppen úgy vonultak a diákok, mint a régiek, mikor a november hetedikéi ünnepségre tuskolták őket.

Az előadást korabeli filmfelvételek illusztrálták arról a videokazettáról, amit nem sokkal a politikai rendszerváltás után létrehozott, úgynevezett Ötvenhatos Intézet adott ki. Nem nézett ilyesmit. Az előző rendszerben a kommentár miatt, utóbb pedig, mert érdektelenné vált számára. Igyekezett nem pillantani a képernyőként beállított fehér lepedőre. Diákjainak arcát figyelte,

a szemek tengelyének irányát, a sötétben egymás testén matató kamaszkezeket, az unott ásításokat.

A szomszédos nagyvállalat adta kölcsön viedókvivetítőt. Az előadást rendező tanárnőt nem engedték a drága berendezéshez nyúlni. Intett a kezelőnek, ha a felvételeket kellett mutatni, mikor nyomja meg a gombot. Az alkalmazott pedig a sötétben egyszer eltévesztette. A normál lejátszást vezérlő, Play gomb helyett a RevPlay-t nyomta meg. Özvegy Lévy Jánosné röhögésre ocsúdott. Mindenki a színpadra figyelt. Kereste a kacaj okát. Láta, ahogy a rendező tanárnő kétségbeesetten integet a képmagnó kezelőjének, aki az egészről semmit sem fogott fel. Aztán azt látta, hogy az archív filmen a forradalmárok hátrafelé futnak, torkolattüzek hunynak ki, golyók térnek meg puskacsövekbe, köpetek szívódnak vissza, házfalon tátongó kézigránátsebek gyógyulnak be, a romboló szerszám visszabiztosítva simul az eldobó kézbe, s a következő snitten már békésen nyugszik faládájában a többi között, s akkor, Te Jó Isten!, meglátta, hogy egy földön fekvő test tátongó mellkas-sebébe visszaszívárog a vér, a bordák összeforrnak, a húsban szétszakított erek újra egymásra találnak, feltételezhetően keringeni kezd bennük a visszaszívott vér, ismét szőrös bőr fedi a véres cafatként láttatott egészet, a test mellett guggoló szanitéc begombolja a zubbonyt, majd feláll, s visszafelé rohanva elmegy, a fekvő férfi rándul egyet, majd lepedőnyi teljes életnagyságban feltámad, a zubbony kiköpi magából a golyót, a füstfelhőcske eloszlik, s ott áll a frissen avatott doktor Lévy János, izmosan, dús fekete hajjal, hátralép egyet, majd kettőt, teli szájjal mosolyog, egészséges harminckét foga fehérlik, mögöttük nyelve, mely fél órával korábban még feleségének ajkai között fickándozott, így hátrál a nagynéni házának kapualjába, aztán integet és eltűnik a sötétben, ahonnan azért lépett ki néhány perccel szeretkezésük végkifejlete után, mert behallatszott a koitusz pillanatában kezdődő csatazaj, és ő hazafias érzelmektől vezérelve csatlakozni akart felkelő, vagy ahogy sokáig sulykolták, ellenforradalmár kollégáihoz.

Özvegy Lévy Jánosné rosszul lett. A mosdóba futott, amilyen gyorsan csak tudta, leoldotta karóráját, szabaddá tette csuklóit és hideg vizet engedett rájuk. Viszonylagos megnyugvása után is sokáig dermedten állt a vizelet- és cigarettafüst-szagú helyiségben, üres tekintettel bámulva magát a mocskos-fakó tükörben. Aztán hazament, mintha űznék, odahagyva befizetett ebédjét, bevett két altatót, behúzta a sötétítő függönyöket, leengedte a műanyag redőnyt, ledobta magát az ágyra, fejét a párnába fúrva bögött, mint a szerelmes bakfisok.

Másnap hajnalban lucskos ágyneműben ébredt. Összeszedte magát, szokása ellenére nagy mennyiségű kávét ivott, a kotyogó egész tartalmát. Paplanát és párnáját száradni az erkélyre vitte, huzataikat a mosógépbe tette, majd zuhanyzott, felöltözött, újratöltötte a kávéfőzőt, ismét nagy mennyiségű kávét ivott

és két órával a munkaidő kezdete előtt sétálni ment a kikötő melletti parkba. Leült egy padra, az ég madarait bámulta, meg akarta simogatni a szürke macskát, ami hátulról harisnyás lábához dörgölőzködött, az viszont éles ívű ugrással menekült keze elől, de látótávolságban maradt, s a hónaljáig érő avarban bóklászott. Özvegy Lévainé fél nyolcig várt, aztán a vasúti felüljárón át, az elbutikosított sétány mellett, a hatvanas-hetvenes évek kedvelt presszója előtt, majd a Fő téren átvágva munkahelyére ment. Aznap különösen mogorva volt.

Ugyanúgy, ahogy az ünnepség alatti incidenskor, állt a tükör előtt a fertőtlenítőszer-szagú vécében, s azon gondolkodott, mivel érdemelte ki a glóriát. No jó, hogy negyvenegy éve özvegy. Nincs ebben semmi rendkívüli. Mások is megözvegyültek. A szüzességéért nem kaphatta, az biztos, Lévai János beismerte megszeplősítését, sőt örült a gyermekáldásnak, azaz csak a hírnek tudott, mert a gyermek poszthumusz kapta apja nevét. Volt is vele gond az anyakönyvi hivatalban, ahol apasági nyilatkozatot követeltek, azzal gyanúsították, hogy elesett ellenforradalmár nevével akarja takargatni erkölcselensége gyümölcsét, merthogy akkoriban nem tudtak összeköltözni, külön kollégiumban laktak, és ő majdnem ráborította az asztalt a tisztviselőnőre, hogy a kurva anyját baszogassa, nézze meg a házasságlevelet, csak azután nyissa ki a mosdatlan száját, de aztán türtőztette magát, csak annyit mondott, hogy materialista nevelést kapott, tudja, hogy a Szentlélek nem lehetett, különben is, mikor írta volna hitese ura azt az apasági nyilatkozatot, csak nem akkor, mikor éppen folyt el ifjú vére, különben pedig higgye el az elvtársnő, hogy házások voltak, ott van fehéren feketén, különben pedig, ha ferde utakon járt volna, kérhetett volna apasági papírt bármelyik disszidáló ismerőstől, de nem tette, özvegyen, terhesen fel is szállhatott volna az Ausztriába menő teherautóra, de ezt sem tette, akkor meg hadd éljenek békében. Ebben maradtak. Ez tehát kiesett.

Akkor miért?

A tízparancsolatot nem hágtá át. Az Úr nevét sem vette a szájára, pedig manapság a nemiséggel kapcsolatos cselekedetekre való buzdítása felszólító módú igéből majdnem köztársasági minősült át. Disznó vicceket sem szokott mesélni, ha hallott ilyent, mosolygott ugyan, de véteknek tekintette, időnként tréfásan figyelmeztette is a mesélőt, hogy el fog kárhozni, de mivel eleve tréfának volt szánva, senki nem vette komolyan. Özvegyisége fojtotta el benne a nemi ösztönt.

Nem járt templomba. Illetve csak kirándulásokon, műemléki és kultúrtörténeti láttnivalóért lépte át az Úr házána küszöbét.

Politikai pártnak sem volt tagja. Néhányszor részt vett ugyan politikai jellegű gyűléseken, amik egy időben kötelezőek voltak, ezek ellensúlyozására ugyanabban a társaságban, már a formális kereteken kívül jókat mulattak

a szocialista tábor rovására. Manapság ez jó pontnak számít. A gimnázium egyik, azóta megboldogult történelem szakos tanára, a pedagógus párt-alapszervezet titkára szervezett Marxista szemináriumok helyett nemináriumot, ahol a fő szervező Puncifex Maximustól a paráznabillegetőig mindenkinek megvolt a maga tiszte, s a férfiakból minden nőnapra összeállt a kankórus, hogy pajzán dalokkal köszöntsék a pozitív nemi diszkrimináció ideológiailag helyeselt ünnepét. E hímtaggyűlések sikerét csak egyszer múlta felül egy esemény. Történt ugyanis, hogy országjáró körútjának egyik állomásaként szexuális felvilágosító előadást tartott az iskolában a neves szakember, az ifjúság kedvenc lapjának népszerű válaszoló orvosa. Döngicséltek a méhecskék, az egysejtűek is elvégezték az ilyen előadáson kötelezőt, a klasszikus vicc is elhangzott, hogy „Apád azt mondta, ideje felvilágosítani téged a férfiak dolgairól. Emlékszel, ecsém, mit csináltál tavaly Balatonborzadály-felsőn éjjel a csónakban a nád között a Grósz Mancival? Na, a méhek is úgy csinálják.” Mindent elmondott, amit az ifjúság már amúgy is tudott, s akkor, mivel még volt bőven idő a kialakult másfél órából és meg kellett dolgozni a gázsiért, a nemi erkölcsökre terelődött a szó, többek között arra, hogy ha két átlagos fiatal beszélget, egyfolytában olyan biztatások hangzanak el, melyek miatt kényelmi megfontolásokból a freskófestők nadrág helyett leplet festettek a Jóistennek, repkednek lószerszámok és humán genitáliák. Mennyire más volt ez a népi kultúrában! Mennyire emberi és szép módon tudták kifejezni a nemiséget! A mai b...ni szó egykori szinonimája a „virágozni” (= élvezni az életet) volt. Hát nem kifejező? Enyhítésül a szokásos anekdota: „Virágozzál leányom, virágozzál csak Józsival a kapuban, hanem vigyázz, nehogy gyümölcsözzél is!” Elkövetkezett az előadás vége, a kínos „Van valakinek kérdése?” – olyan hangsúllyal hangzott, hogy nagyfokú elvetemültség kellett a kézfeltételhez, ráadásul össze volt vonva az egész harmadik évfolyam, ott ültek az osztályfőnökök meg az igazgatóhelyettes (orosz tanár, iskolai párttitkár, aki a fotólaborban rendszeresen megvirágozta nyelvcsakos tanítványát, Ibolyát, aki azóta a felesége). Az egyik bölcsésznek készülők diák, ráadásul leány agyában a szemantikai mezők megzavarása begerjesztette a sűrűkeállományt. Jelentkezett. Beállt a levegő a teremben, ismerték gonosz szójátékait, feszülten vártak, olyant mond-e, amit mindenki gondolt, hogy valahogy nevetségessé kell tenni a helyzetet, az orosz-tanár-párttitkárt, a népieskedési ingert, a hajrá-felvilágosítást. Igazgatói intót kapott érte. Csak szóbelit, mert írásban részletes indoklást kellett volna adni. E kérdése rendkívül népszerűvé tette az addig a kiközösítés szélén leledző különcöt. Akkor már az oszlás első jelei mutatkoztak a szocialista táboron, s az egész jelenlévő kompánia percekig harsányan vinnyogott. „Doktor úr, szabad kérdezni?” „Igen fiam, hogyne.” (Nem lehetett nem észrevenni, hogy mellei vannak, ami újabb röhögési előjátékot gerjesztett.) „Csak egyet szeretnék érteni a doktor bácsival, hogy tényleg csúnyán beszélünk, mi fiatalok, de

amennyiben megfogadjuk a tanácsát és a baszni szó helyett a „virágozni”-t használjuk, azontúl hogy értelmezzük azt, hogy „Éljen és virágozzék a szocializmus!”, valamint „Gábor Áron rézágyúja...” A tanárok nem mertek nevetni. Egyikük, a fakír természetű történelemtanár ugyan felállt és rájuk ordított, hogy „Hagyják már abba, még rekeszizomlázat kapnak!”, de a nevetés nem szűnt meg, csak kevesen halkítottak nyüszítésbe. Az előadó, mielőtt neki is megrebbent volna a szája széle, kiosont. Az egykori diáklány éppen a szomszéd tanteremben magyarázza az első bének az angol összetett igéket, mert végül sikerült bejutnia az egyetemre, parkolópályán várta ki a kirótt négy évet. Áthallatszik a hangja, a diákoké is, valami kedvükre valót találhattak a példamondatban, röhögnek, úgy látszik, a kolleginának nem ment el a kedve a poénkodástól.

Kicsöngettek. Özvegy Lévy Jánosné várt még egy kicsit, hátát az ajtónak támasztotta, mélyet lélegzett és kilépett a félhomályos folyosóra...

